

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Haymo-//nis Episcopi Hal-//berstattensis De
Chri//stianarum rerum memoria li-//bri decem**

Haimo <Halberstadensis>

Coloniae, 1531

VD16 H 224

Liber VI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29805

HAYMO DE CHRISTIA.

lennitatem Pasche celebremus. Vnde quia finito veteri & typico nouum Pascha Christus instituit, & p[er] esu agni typici tradidit immaculati sui corporis & sanguinis mysterium, recte sicut agnum typicum non sumimus, sic iam figuram negligimus, cum rem tenemus. Itaque & illam xiiii. diei obseruantiam cum Iudeis non facimus, sed die resurrectionis domini nouum potius nostrum Pascha celebramus. Quia cum Pascha transitus interpretetur, & nostrum transitum vel de vitiis ad virtutem, vel de morte ad vitam significet, recte & vere transitus noster, qui a passione domini incipit, cum dominus resurgit perficitur, & ideo tunc potius Pascha celebramus. Nihil enim nobis Christum mori profuit, nisi & resurgere profuisset. Sunt & alia forsitan patrum rationes, quas diligens & studiosus lector alicubi poterit reperire. Sed iam ad narrationis ordinem reuertentes, pensemus hic aliquantulum, ut postmodum recreati sextum volumen expediamus.

AD HAYMONIS

EPISCOPI HALBERSTAT-

ensis liber VI,

Caput .I.

Gitur Cōmodo imperatore tre
decim annis functo imperio, &
Aelio Pertinace post eum solis
sex mensibus, Seuerus suscepit
principatum. Sed & Victore pa
pa x. annis episcopatu functo,
Zephyrinus suscepit sacerdotiū.

Extant eo tempore plurimi ecclesiastici viri & stylo
illustres. Heraclitus, qui in Apostolū commentatus
est, & Maximus, qui de famosissima omnium hæreti
corū questione differuit, sed & Cādidus in hexameron,
idem de principio Genesis scripsit, Appius quoq;. Hi
cum quibusdam aliis hæreses ortas suis temporibus
confutant, & maxime hæresim Pauli Samosatani, ha
bentis autoritatem à quodam Artemone, dicentis:
pulum hominem & absq; deo fuisse saluatorem, &
mentientis id ipsum ab apostolis antiquitus fuisse tra
ditum. Interea Seuero quoq; aduersus ecclesiam sæui
ente, martyres multi efficiuntur, præcipue tamen a
pud Alexandriam. Quò ex omni Aegypto ac Thebai
de, velut in quoddam stadium pietatis, athletæ duce
bantur. In quibus & Leonides pater Origenis, pro fi
de Christi capite plexus est, qui teneræ adhuc ætatis
supradictum puerum dereliquit.

H A Y M O.

Cap. II.

HVius scilicet Origenis vitā & actus & dogma
ta, si quis vult plenius nosse, legat Eusebium,
de quo hæc transferimus. Qui de eo tanta &
taliter scribit, quanta & qualia non est dignum huic cō

D iij

HAYMO DE CHRISTIA.

pendio inferere, maxime cum nouerimus prædictum Eusebium à quibusdam ecclesiasticis viris aliquantulum notatum fuisse, quòd nimius fuerit in laude Origenis. Illud vero de eo breuiter enarramus, quod etiã orthodoxi quoq; & religiosi viri diffiteri nõ possunt.

DE ORIGENE.

Caput III.

ORigenes Leonidis martyris filius & ipse fere à pueritia volũtate martyr & forsitan actu, nisi quia à matre surripiente nocte vestes eius, pia fraude præpeditus est, magnam à deo & manifestam gratiam scientiæ consequitur, potens in Grãmatica & ceteris communibus literis, & in omni Philosophica eruditione apprime institutus. Maxime autem in lectione & doctrina diuinorum voluminum potentissimus illius temporis & famosissimus indagator. Hic ergo pro magna & incredibili scientiæ prærogatina, doctor ecclesiæ apud Alexandriam à Demetrio ipsius loci episcopo constituitur, cathedramq; doctoris obtinet tertius post Pantænum & Clementem, cuius scilicet Clementis, & ipse extitit auditor, vbi dum verbũ dei palam, tam viros quàm fœminas instituẽs docet, & occasionem omnis turpis maledicti vult infidelibus excludere, quædã minus perfecti sensus exercet in proprio corpore, sed feruẽtis fidei & nimie castitatis opus. Nam cum ante omnia præcepta euangelica & voces saluatoris obseruaret & obseruari præciperet, illud euangelicum attendens, quia sunt eunuchi, qui se castrauerunt propter regnum dei, dominicam vocem re atque opere mox in semetipsum aggreditur

RERVM MEMO. LIB. .VI.

adimplere. Tunc igitur maxime dat operam doctrinæ & prædicationi, quando aduersariis nulla derelicta est obtrechandisuspicio. Tunc vt Apostolus dicit, Verbum dei opportune prædicat & importune, per diem & per noctem, publice & priuatim, in abstinentia plurima, in ieiuniis indeficientibus, vigiliis pene iugibus, ita vt si quando parum aliquid somni naturalis necessitas exigeret, huc ille non super stratum, quo omnino nullo vtebatur, sed super nudi soli deprehenderet superficiem. Ferrur autem, quod ex eius auditorio plurimi de vtroque sexu martyres effecti sunt. Extant eius ingenii libri multi, inter quos in sacras scripturas commentarios edidit sane doctissimos. Item xxx. libros in partem quandam Isaie prophetæ commentatur, in Ezechielem quoque viginti & quinque libros, toridemque in Cantica canticorum. Librum etiam de Martyribus ad Ambrosium scripsit, tanta & tam districta spiritus virtute, vt eius sententiis tanquam validissimis muris multos ad martyrium stabiliret. Sunt & alia opuscula pene innumerabilia, quæ omnia in hoc compendio enumerare non est opus. Sed illud præclarum fertur de eo, quod nunquam permisit ea quæ in ecclesiis differebat, à notariis excipi, nisi quæ iam sexagesimum ætatis agens annum, multo vsu & labore, plurimum fidutię in verbo dei acceperat, iam scilicet quando in eo erat vitę grauitas, & maturitas ætatis, & multę experientiæ autoritas. Inter quoque eruditionum suarum studia, ne illud quidem omisit Origenes, pscrutari & addiscere Hebræę lingue virtutē, vt cognosceret vel ea quæ à Iudeis leguntur quæ

HAYMO DE CHRISTIA.

sint, vel cæterorum interpretum qui præter lxx. inter-
 pretati sunt, quanta esset eruditionis diuersitas, ita vt
 præter istas quæ in vsu sunt Aquilæ, vel Symmachi, v^t
 Theodotiōis, inuenerit etiam alias interpretatiōes in
 absconditis & secretis latentes, in quibus nec nomina
 quædam interpretum reperit scripta. Dicit autem q̄
 aliam reperit in Actiaco litore apud Nicopolim, ali-
 am in Hierico, atq; alias in alijs reperit locis. Sed & ad-
 uersum hæreticos confutandos, tam viua voce, q̄ li-
 brorum disertis disputationibus elaborat. Nam &
 Berillum Bostræ urbis Arabiae episcopum, qui dice-
 bat saluatorem nostrum, neq; extitisse ante carnis na-
 tiuitatem, neq; propriam habere diuinitatis existi-
 entiam, sed hoc solum, quod interna deitas in eo habita-
 ret, disputando confutauit, & Celsum quendam Epi-
 curcum Philosophum, qui contrarios libros fidei scri-
 pserat. HAYMO. Vnde plurimum admirari nõ
 sufficio, quod vir tam illustris, tam aperte rebellas &
 obuians hæreticis, deuolutus sit in notissimam hære-
 sim & errorem, scilicet quod Seraphin in Asia spiri-
 tum sanctum exposuerit, & in alio loco de pœnitentia
 diaboli scripserit, & de absolutione reproborum
 post mille annos, & multa alia quæ orthodoxæ fidei
 aduersantur, maxime cum abstinentissimæ & castissi-
 mæ vitæ fuisse referatur, & tam præclaræ doctrinæ,
 tamq; puri & lucidi sermonis. HAYMO: Ego sane
 de eo salua fide patrū dixerim, vel quod hæc omni-
 no non scripserit, sed ab hæreticis ob præclarum no-
 men eius obfusandum maligne conficta sint & con-
 scripta, & nomine suo prætitulara: vel si scripsit, non

statuit ex sententia, sed differuit ex opinione. Nam ut ipse dicit, philosophorum & hæreticorum dogma didicerat, ne ad eos convincendos imparatior esset, si ignoraret quæ apud ipsos erant. Et fortasse cum in aliquibus locis scribendo attingit eorum errores, calumniatus est, hoc à semetipso dixisse. Quod si etiam prædictas hæreses ut placet quibusdam, ex sententia scripsit, valde comparandum est tam eruditi pectoris viro, qui tantam nobis eruditionis copiam ministravit. Cuius vitia, si qua sunt in scriptis, potest eorum quæ fideliter scripsit luminosus quidam ac cælestis splendor exuperare. De quo & à patribus dictum est, quia ubi bene scripsit, nemo melius. Quod autem erratum est ab Origene & contra orthodoxam fidem aliquid descriptum, opinor hoc ei accidisse, quod nimio lectionis studio philosophos est amplexus. Attigerat enim & omnino affectus fuerat secreta Platonis & Pythagoræ, Zenonisque Stoici & Cerinthi uoluntaria, ceterorumque philosophorum. Et fortasse quia nimis est immoratus, & diutius ebibit de calice Babylonis inaurato, quodam modo coactus est de eius fece in sacram scripturam aliquid effundere, ex quo ualde & vigilanter cauendum est ecclesiasticis uiris, ne nimis philosophicis institutis dent operam, ne forte cum inebriati fuerint, inanibus poculis & tumidis assertionibus inflati, difficilius retracto pede ad humilitatem Christi reuocentur, & tardius fidei nostræ acquiescant, quam quidem edocti sunt contraria. Nec hoc dicendo artium lectores damnamus vel artes, nam & ipsæ non inutiliter leguntur, ad profundas questiones enodandas, & tractandas rationes. Quippe ipsa est domina

HAYMO DE CHRISTIA.

artiū, & ei cæteræ vt pedissequæ famulantur. Verum quosdam scholasticos non mediocriter reprehendimus, qui libris gentilium tam familiariter adhærent, & totos se immergunt, vt totum pene in eis vitæ suæ & eruditionis cursum consumant. Quàm honestius erat ecclesiasticæ intendere disciplinæ, q̄ rectius & facilius sacræ scripturę libros addiscere. Quibus legendis si darent operam, paucioribus certe temporis spatiis totam in se bibliothecam transfunderent, quàm omnes illas friuolas & pene inutiles scientiolas quibus occupantur. Sed ecce dum nimis Origeni intendimus, & eius occasione hunc facimus excursus cōtra legem compendij, pene cæterorum, qui per idem tēpus fuerunt, & verbo & exemplo iuuerūt ecclesiam, oblitum sumus. Vnde nunc ad narrationis ordinem reuertamur.

SEVERVS regnat annis xvij.

Caput IIII.

ITaq; Severo imperatore xvij. annis functo imperio, & tunc tradito filio eius, Alexander quidē de quo ante memorauimus, confessionis titulo satis clarus, Hierosolymorū ecclesiæ subrogatur episcopus, cum forte ex gente Cappadocum, vbi erat præclaræ vrbs episcopus, Hierosolymam orandi gratia aduenisset, & omnibus diuino oraculo innotuisset tali voce cælitus emissa, Suscipite episcopū, qui vobis à deo destinatus est. Captus ergo non finitur ad proprium episcopatum reuerti, sed ibidem residere cogitur, cū tamen adhuc superesset prædictus eiusdem loci episcopus Narcissus, sed fessus senio, pontificali ministe-

RERVM MEMO. LIB. VI.

no sufficere non potens. Interea Serapion quoq; Antiochia episcopus, vir magnæ eruditionis, cuius multa habentur opuscula, defungitur. Cui succedit Asclepiades, & ipse vnus ex præclaro numero confessorū.

ANTONINVS regnat septem annis
& sex mensibus. Cap. V.

SEd & Antoninus imperator diem obiit, cui succedit Macrinus. Quo in breui consummato, id est, post annum, successit imperator Antoninus. Cuius primo imperij anno Zephyrinus Romanus pontifex diem obiit, Calisto succedente, Zephyrinus Papa sedit annis octo, quo etiam finem faciente, præfider Urbanus, qui & ipse post octo annos, sedem reliquit Pontiano. Sed & Antonino quatuor annis functo imperio, succedit Alexander.

HAYMO. Cap. VI.

PER idem tempus florēt in ecclesia disertissimi viri, quorum epistolas quas ad se inuicem dabant, tam facundas q̄ fecundas, Alexander venerabilis Hierosolymorum episcopus in bibliotheca Hierosolymorū, quam & ipse multo labore & sumptibus ad posteriorum vtilitatem construxerat, facit diligenter reponi. HAYMO: Agimus gratias tantæ patrum diligentia, quorum circa sacras scripturas tam feruentissima occupatio, & tam iugis sollicitudo fuit, vt non solum scriberent libros, vel explanarent, sed etiam scripta quorumlibet viroꝝ illustrium diuinit⁹ inspirata, multis laboribus, multis quoq; expensis in opus notariorum sibi coaceruarent, ad profectū vniuersalis ecclesiæ. Hac ergo mercimonia pretiosa, hic

HAYMO DE CHRISTIA.

uiuus extitit thesaurus, comparare sibi scripta maiorum, & condere bibliothecam, aggregare libros in arcibus templorum, magis quam nummos in arca. Audiant huius temporis ecclesiasticæ personæ & rubore confundantur, qui à vestigiis patrum tam impudenter & imprudenter recesserunt, quod serui facti sunt ancillarum, ambitionis & pecuniæ. Et qui potuerunt sublimes scripturas indagare fortassis facilius, quam maiores nostri, cum illorum diligētia exemplaribus copiosius abundant, prohpudor nunc ad infima rerum & cōtemptibilia, ad ciuiles causas & loculos conuertuntur. Sed hæc hæctenus. In illis diebus Hippolytus episcopus multorum conditor opusculorum, inter cætera sua libellum de Pascha edidit, in quo etiam temporum Canonem & descriptionem quandã pulchra ratione depingit. BEDA: Hic decennouenalem circulum Paschæ reperiens primus dedit occasionem Eusebio, qui de eodem decennouenali circulo tractatum composuit.

ALEXANDER regnat xix. annis.

Caput VII.

INterea Alexandro imperatore defuncto, Maximinus Cæsar succedit. Iste primus ex militari corpore absq; decreto senatus, impator efficitur. Quis dum odio aduersus p̄decessoris sui Alexandri domũ, & matrem eius Mammeam pro eo maxime, q̄ Christiana erat, & Origenem presbyterum, quem Romæ accitum & honorifice habitum ipse audierat, qui tũc non solum Alexandria, sed toto orbe clarus habebatur, infestat. Hac inquam occasione persecutionem

RERVM MEMO. LIB. VI.

commouet per ecclesias, maxime aduersus doctores ecclesiarum.

MAXIMINVS regnat tribus annis.

Caput VIII.

SEd per dei prouidentiam in breui cōsummarus, simul finem vitæ & persecutionis facit.

POST quem imperat Gordianus.

Caput IX.

Pontiano vero Romano pontifice tunc finē faciente, succedit Antherus. Qui cum non amplius quam mense vno ministrasset, sacerdotium reliquit Fabiano.

BEDA.

Cap. X.

Hic testimonio spiritus sancti in specie columbæ super caput eius descendente episcopus ordinatur, quod alij de eo, alij de Zephyrino episcopo factum fuisse tradunt. Per idem tempus Africanus inter scriptores ecclesiasticos nobilis habetur. Hic multos scribit libros & epistolas, inter quos Mathæi & Lucæ in generatione Christi euidentissime ostendit consonantiam, & Chronicam ipse cōponit.

GORDIANVS imperat sex annis.

Caput XI.

Interea Gordiano imperatore finem faciente, Philippus cum Philippo filio suo succedit. Hic primus omnium imperator Christianus fuit. Cui volenti interesse vigilijs Paschæ, & cōmunicare mysteriis, restitit Fabianus Papa, nec permisit donec confiterentur peccata sua, & staret inter pœnitentes. Hic post tertium sui imperij annum cum millesimus à conditione

HAYMO DE CHRISTIA.

Romæ annus esset, expletis magnificis ludis celebrat
vrbis natalem.

PHILIPPVS regnat annis septem.

Caput XII.

Post hunc Decius succedit. Hic cum Philippus
patrem & filium interfecisset, & ob odium eorū
infestus esset Christianis, persecutionem mouet
ecclesijs. In qua Fabianus in vrbe Roma martyrio co
ronatur, Cornelio succedente, qui & ipse resoluitur
martyrio. In Hierosolymis quoq; Alexander vir eru
ditissimus, episcopus præclarus, numero confessorū
post lōgeuæ vitæ venerandam canitiem, post mul
tos cruciatus & vincula, inter ipsa vicissim sibi succe
dentia tormēta deficit. **BEDA:** Tunc sanctus An
tonius monachus Aegypto dicitur exortus. Interea
sub Decio persecutio Christianis illata vehementer
exarsit, & innumerabiles sancti de vtroq; sexu maxi
me apud Alexandriam agones desudant, ita vt crede
res prima persecutionum tempora renouari, de qui
bus Dionysius Alexandrinus episcopus in epistolis su
is ad Fabianum episcopum plenissime refert. Qui &
ipse Dionysius postmodū capitis plectitur sentētia.

NOTA viros diuitiarū facile labi à fide.

Caput XIII.

Sed quia in arca domini etiā paleæ erant cum tri
stico, aliquanti tunc ad primam iudicis faciē Chri
stum negant, ad aras prosiliunt, timentes magis
bonorū temporalium direptionem, quàm summum
bonum amantes. De quibus p̄dixerat dominus: quo
niam qui pecuniam amant, haud difficile labuntur.

RERVM MEMO. LIB. VII.

CORNELIVS: Quo tēpore Nouatus Cypriani
episcopi presbyter exurgit. hic à iuuentute spiritu im-
mundo vexatus cum tempus à domino apud exorci-
stas consumpsisset, ægritudinem incurrit grauem, ita
vt desperaret: vnde & iacens in lecto pro necessitate
aqua perfusus est, nec reliqua in eo quæ baptizati cō-
sequi solent, solenniter adimpleta sunt, vnde & spiri-
tum sanctum nūquam potuit promereri. Hic Romā
ueniens elatione tumidus, spem salutis penitus etiam
si digne pœnituisset nouo dogmate conat lapsis adi-
mere. Ex quo & princeps efficitur hæreticorum No-
uatianorū, qui ab ecclesia separati, nouo nomine ca-
tharos, id est, mundos se appellauerunt. Ob quā rem
concilium sacerdotale celeberrimum in vrbe
Roma congregatur, cuius acta con-
ciliij sequens libellus ex-
plicabit.

• D • HAYMONIS •
EPISCOPI HALBERSTAT.

liber VII. Cap. .I.

Edente itaq; Cornelio pontifice cū
episcopis lx. numero, totidemq; p-
sbyteris & plurimis diaconibus con-
tra Nouatianorum hæresim disseri-
tur vigilanter, statuiturq; suffragan-
tib⁹ vtriusq; paging testimonijs, eos
qui lapsi fuerant, curandos esse, & fomentis pœnitenti-